

NOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Ontwerp besluit van de Vlaamse Regering houdende de voorlopige vaststelling van het ontwerp van het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Herkenrodebossen en Wijerbos'.

Samenvatting

Ontwerp-besluit van de Vlaamse Regering houdende de voorlopige vaststelling van het ontwerp-GRUP 'Herkenrodebossen en Wijerbos'.

Het plangebied is gelegen op het grondgebied van Hasselt, Herk-de-Stad en Nieuwerkerken in de provincie Limburg en is 1.424 ha groot.

Doelstelling van het GRUP is:

- Het versterken van de bosstructuur door het beschermen, uitbreiden en verbinden van bosfragmenten tot een aaneengesloten, samenhangend boslandschap.
- Het vrijwaren van ruimte voor grondgebonden beroepslandbouw.
- Het versterken van de natuurlijke structuur.
- Het samenvoegen van VEN-gebieden tot één geheel.
- Het vrijwaren van landschappelijk waardevolle gebieden en erfgoedwaarden (o.a. bocagelandschap).
- Het afstemmen van de ontwikkelingsmogelijkheden van recreatieve voorzieningen op de randvoorwaarden en de doelstellingen vanuit de natuurlijke en agrarische structuur.

Het GRUP geeft daarmee uitvoering aan:

- de richtinggevende en bindende bepalingen van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen m.b.t. de afbakening van de gebieden van de natuurlijk en agrarische structuur en de gebiedsgerichte en geïntegreerde ruimtelijke visie op landbouw, natuur en bos die voor de regio Haspengouw-Voeren daarvoor is uitgewerkt;
- de beslissing van de Vlaamse Regering van 2 december 2005 over de afbakening van de gebieden van de natuurlijke en agrarische structuur in de regio Haspengouw-Voeren en het operationeel uitvoeringsprogramma Haspengouw-Voeren waarin de opmaak van een gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan voor de Herkenrodebossen en Wijerbos voorzien is.
- de beslissing van de Vlaamse Regering van 15 mei 2020 waarbij de minister bevoegd voor omgeving gelast werd met het opstarten van een geïntegreerd planningsproces voor de opmaak van een gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan voor de regio van de Herkenrodebossen met het oog op de ontwikkeling van de open ruimte en de planologisch verankering van de vereiste boscompensaties voor de realisatie van het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan Zolder-Lummen-zuid.

Het plan legt de daarvoor noodzakelijk bestemmingen en stedenbouwkundige voorschriften vast op perceelsniveau.

Na de voorlopige vaststelling door de Vlaamse Regering wordt een openbaar onderzoek georganiseerd over het ontwerp-GRUP.

1. SITUERING

A. BELEIDSVELD/BELEIDSDOELSTELLING

Beleidsveld Omgeving en Natuur / Gebiedsontwikkeling met sterke gebiedscoalities.

B. VORIGE BESLISSINGEN EN ADVIEZEN

De Vlaamse Regering gelaste op 15 mei 2020 de minister bevoegd voor omgeving met het opstarten van een geïntegreerd planningsproces voor de opmaak van een gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan voor de regio van de Herkenrodebossen met het oog op de ontwikkeling van de open ruimte en de planologisch verankering van de vereiste boscompensaties voor de realisatie van het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan Zolder-Lummen-zuid.

De Vlaamse Regering keurde op 3 september 2021 een startnota goed voor de opmaak van het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Herkenrodebossen en Wijerbos'.

Over de startnota werd een publieke consultatie georganiseerd van 5 oktober 2021 tot en met 3 december 2021. Op 21 oktober 2021 werd er een online infomoment georganiseerd voor de brede bevolking, daarnaast werden er 2 gerichte informatiemomenten georganiseerd, op 14 oktober 2021 voor de landbouwsector en op 18 oktober voor de middenveldorganisaties.

Volgende instanties brachten een advies uit over de startnota: SARO, provincie Limburg, MINA-raad, CBS Nieuwerkerken, CBS Herk-de-Stad, Agentschap Wonen-Vlaanderen, Fluxys, Sport Vlaanderen, NMBS, Agentschap Natuur en Bos, Agentschap Wegen en Verkeer, Vlaamse Milieumaatschappij, Toerisme Vlaanderen en Agentschap Onroerend Erfgoed.

Na de publieke consultatie over de startnota heeft het planteam een scopingnota opgemaakt. De wijze waarop rekening gehouden werd met de resultaten van de publieke consultatie is weergegeven in de scopingnota. De scopingnota en procesnota 2 werden gepubliceerd op de website van het Departement Omgeving.

De plenaire vergadering over het voorontwerp van gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Herkenrodebossen en Wijerbos' is gehouden op 10 november 2023. In deze fase van de plenaire vergadering is procesnota 3 opgesteld. Van de plenaire vergadering is een verslag opgemaakt dat de schriftelijke adviezen van Hasselt, Provincie Limburg, De Vlaamse Waterweg, Departement Mobiliteit en Openbare werken, NMBS, De Lijn, Vlaamse Milieumaatschappij, Fluxys, Sport Vlaanderen, OVAM, Toerisme Vlaanderen, Agentschap Wegen en Verkeer en Departement Landbouw en Visserij.

Het Team Externe Veiligheid van het departement Omgeving adviseerde op 10 oktober 2023 (dossier RVR-AV-3194) dat er voor het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Herkenrodebossen en Wijerbos' geen ruimtelijk veiligheidsrapport moet worden opgemaakt.

2. INHOUD

A. SITUERING PLANOPTIES

Het voorgenomen plan omvat de Herkenrodebossen en Wijerbos op het grondgebied van Hasselt, Herk-de-Stad en Nieuwerkerken in de provincie Limburg.

B. TOELICHTING OVER DE PLANOPTIES

Op de inhoud van het plan, de relatie met het voorafgaandelijke planningsproces wordt ingegaan in de toelichtingsnota van het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan.

Het plan zal in hoofdzaak bestaande agrarische gebieden bevestigen of differentiëren naar bouwvrij agrarisch gebied, agrarisch gebied met ecologisch belang of agrarisch gebied met overdruk natuurverweving. Daarnaast zal het natuur- en bosgebieden bevestigen of uitbreiden. Dat gebeurt in functie van de realisatie van de taakstellingen inzake de bijkomend vast te leggen natuur- en bosgebieden in uitvoering van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen, op basis van de gebiedsgerichte en geïntegreerde ruimtelijke visie op landbouw, natuur en bos, zoals die uitgewerkt is voor de regio Haspengouw-Voeren.

Binnen het plangebied wordt ruimte voorzien voor ca. 135 ha effectieve bosuitbreiding in deelgebied Herkenrodebossen en ca. 30 ha in deelgebied Wijerbos.

Het plan zal (delen van) het vastgesteld landschapsatlasrelict 'Herkenrodebossen en kasteel van Stevoort' opnemen als erfgoedlandschap in de zin van het onroerenderfgoeddecreet en zal bijkomende gebieden aanduiden als 'grote eenheid natuur' als onderdeel van het Vlaams Ecologisch Netwerk.

Concreet voorziet het plan volgende bestemmingswijzigingen:

- Het afbakenen en differentiëren van een aantal gebieden van de agrarische structuur:
 - Landbouwgebied Berbroek en Spalbeek waarvan grote delen worden opgenomen als bouwvrij agrarisch gebied.
 - Landbouwgebied Cijnsbroek-Regenakker waarvan grote delen worden opgenomen als bouwvrij agrarisch gebied.
 - Landbouwgebied Fikkeplas-Vuileplas wordt opgenomen als agrarisch gebied met overdruk natuurverwevingsgebied.
 - Landbouwgebied van Stevoort, Schimpen en Hoog-Runkst dat grotendeels wordt opgenomen als bouwvrij agrarisch gebied.
 - Landbouwgebied Garebeek-Sterrebeek wordt opgenomen als agrarisch gebied met ecologisch belang.
 - Landbouwgebied Herkenbosstraat wordt opgenomen als bouwvrij agrarisch gebied.
 - Landbouwgebied Woutershof wordt opgenomen als agrarisch gebied met ecologisch belang.
- Het afbakenen van bosgebieden als onderdeel van de gewenste bosstructuur:
 - Bosgebied Brembos, zijnde drie bosfragmenten in Berbroek/Herk-de-Stad.
 - Bosgebied bestaande uit het complex van Bundersbos-Zusterkloosterbos-Herkenrodebos-Boswinning in Hasselt waarvan de delen rond het Herkenrodebos gedifferentieerd worden met een overdruk grote eenheid natuur.
 - Bosgebied Vuileplas in Hasselt.
 - Bosgebied Wijerbos in Hasselt en Nieuwerkerken.
- Het bestemmen van een aantal landschapsecologisch waardevolle gebieden met natte graslanden, bosjes en lijnvormige landschapselementen als natuurgebied:
 - Natuurgebied Meibroek te Hasselt, waarvan een aantal onderdelen gedifferentieerd worden met overdruk grote eenheid natuur.
 - Natuurgebied met overdruk grote eenheid natuur Boswinning ten noorden en ten zuiden van het Woutershof in Hasselt.
- Het bestemmen van sites met landschappelijke en bouwkundige erfgoedwaarde naar gemengd openruimtegebied met cultuurhistorische waarde:
 - Site van het Kasteel en kasteelpark Rijsdaal te Hasselt.
 - Site van het Kasteel van Schimpen met kasteelhoeve en kasteeldomein in Hasselt.

- Site van de Hoeve Ten Roye en omgeving in Hasselt.
 - Site van het Kasteel van Wijer en de kasteelhoeve in Nieuwerkerken en Hasselt.
- Het bestemmen van een aantal kleinere openruimtegebieden waarbinnen professionele en recreatieve vormen van landbouw gemengd voorkomen met kleinere natuur- en bouselementen, verspreide bebouwing en tuinen:
 - Gemengd openruimtegebied Keizerlindestraat in Hasselt.
 - Gemengd openruimtegebied Busselkens in Hasselt.
 - Gemengd openruimtegebied Busselkenswinning in Hasselt.
 - Gemengd openruimtegebied Kermtstraat in Hasselt.
 - Gemengd openruimtegebied Kermisveld in Hasselt.
- Het aanduiden van een erfgoedlandschap in overdruk en het aanduiden van aantal specifieke te behouden punt-, lijn- en vlakvormige erfgoed- en/of landschapselementen in overdruk.
- Het opnemen van een overdruk 'erfgoedlandschap' en de aanduiding van een reeks punt-, lijn- of vlakvormige landschaps- en erfgoedelementen in functie van het behoud van bestaande cultuurhistorische waardevolle elementen in het plangebied voor wat betreft de planonderdelen die liggen binnen een vastgesteld landschapsatlasrelict:
 - Erfgoedlandschap 'Herkenrodebos en kasteel van Stevoort'.

Het plan zet ook in op het herbestemmen van een aantal niet ontwikkelde woongebieden en bedrijventerreinen naar een openruimtebestemming. Op die manier draagt het plan ook bij aan het realiseren van de doelstellingen in het regeerakkoord van de Vlaamse Regering en van de strategische visie van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen inzake het neutraliseren van slecht gelegen aanbod aan harde bestemmingen op de gewestplannen. Concreet gaat het over:

- Het herbestemmen van een deels overstromingsgevoelige en beboste zone voor KMO (site van de ijsfabriek) naar natuurgebied.
- Het herbestemmen van een aantal onbebouwde percelen met bestemming woongebied met landelijk karakter langs de Herkkantstraat naar natuurgebied en het opheffen van de geldende verkavelingsvergunning in functie van het behoud van een ecologische verbinding tussen de Herkenrodebossen en de vallei van de Herk.

Tot slot voorziet het plan een herbestemming van de site Woutershof (manege) met zonevrije en deels onvergunde recreatieve infrastructuur naar een specifieke bestemming 'dagrecreatie voor paardensport'. Het plan legt het herstel van natuur- en landschapswaarden en het verwijderen van onvergunde constructies in een aantal aangrenzende natuur- en bosgebieden op als voorwaarde voor de regularisatie van een aantal onvergunde constructies voor de exploitatie van de manege binnen de voorziene zone voor dagrecreatie. Om dit landschaps- en natuurherstel te garanderen zal in overleg getreden worden met het Woutershof met het oog op het verkrijgen van de nodige garanties inzake het beoogde natuur- en landschapsherstel. Het Departement Omgeving werkt in overleg met het Woutershof ter zake een overeenkomst uit. Bij de definitieve vaststelling van het ruimtelijk uitvoeringsplan wordt geëvalueerd of ten aanzien van het Vlaams Gewest op een rechtszekere wijze gegarandeerd is dat deze handelingen effectief uitgevoerd zullen worden om over te kunnen gaan tot de nu voorgestelde herbestemming naar recreatiegebied.

Naar aanleiding van de plenaire vergadering over het voorontwerp zijn volgende aanpassingen doorgevoerd bij de opmaak van het ontwerpplan:

- Twee zonevrije voetbalvelden zijn uit het plan gelaten.
- Een deel van de gewestweg N739 Stevoortse Kiezel is uit het plan gelaten.
- Delen van het gemengd openruimtegebied Kermisveld zijn aangeduid als agrarisch gebied en bouwvrij agrarisch gebied.

- Een aantal zones aansluitend op de bestaande residentiële zones die minder of geen deel uitmaken van de ruimtelijk-functionele samenhangende natuurlijke en agrarische structuur zijn uit het plan gelaten.

Bij de opmaak van het ontwerpplan werden de begrenzing van een aantal gebieden beperkt bijgesteld, verfijnd en geactualiseerd op basis van verder detailonderzoek en werd de begrenzing van de verschillende bestemmingszones beter afgestemd op de begrenzing van het erfgoedlandschap. Voor een beperkt aantal zones aan de rand van het plangebied is er voor geopteerd om de bestaande bestemmingen (o.a. parkgebied) van het gewestplan of BPA te behouden en deze gebieden niet op te nemen in het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan gezien de voorschriften van de bestaande plannen van aanleg geen wijziging behoeven.

Voor de bosuitbreiding in het deelgebied Herkenrodebossen werd een zeer intensief participatieproces doorlopen met de grondgebruikers. Dit gebeurde aan de hand van gezamenlijke en individuele gesprekken. Om de impact zo beperkt mogelijk te houden voor de landbouwers zijn afspraken gemaakt rond de locatie van de bestemmingswijzigingen, de inwerkingtreding van VEN en zijn gronden verworden o.a. via ruiloperaties. De grondverwervingen in het plangebied gebeurden via een werkgroep waar Agentschap Landbouw en Zeevisserij, Agentschap Natuur en Bos, de Vlaamse Landmaatschappij en het Departement Omgeving deel van uitmaken. Op dit moment wordt nog een oplossing gezocht voor ca. 70 ha. De Vlaamse Landmaatschappij is hiervoor op zoek naar ruilgrond in en om het plangebied. Dit flankerend grondbeleid kadert in het streven naar een realisatiegericht GRUP en het verhogen van het draagvlak ervan.

C. PLANOLOGISCHE COMPENSATIE

Bij decreet van 17 mei 2024 werd in de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening (VCRO) een artikel 2.2.6/1 ingevoegd dat een planologische compensatieplicht invoert. Dit houdt in dat de plannende overheid bij planinitiatieven voor bijkomend aanbod voor de bestemmingen wonen, bedrijvigheid, recreatie, gemeenschapsvoorzieningen, tegelijk slecht gelegen of overbodig juridisch aanbod neutraliseert voor zover aanwezig op het grondgebied van de plannende overheid. Deze compensatieplicht is van toepassing op alle ruimtelijke uitvoeringsplannen waarvoor de startnota wordt goedgekeurd na 20 juli 2024 en geldt dus niet voor het voorliggende plan.

Sinds het invoeren van de compensatieplicht werden twee startnota's goedgekeurd waarvoor de compensatieplicht van toepassing is. In beide gevallen is een effectieve compensatie voorzien die ruimer is dan de strikt vereiste oppervlakte. Er zijn nog geen GRUP's voorlopig vastgesteld waarvoor een compensatieplicht van toepassing is. Op Vlaamse niveau wordt derhalve voldaan aan de compensatieplicht conform artikel 2.2.6/1 VCRO.

3. BESTUURLIJKE IMPACT

A. BUDGETTAIRE IMPACT VOOR DE VLAAMSE OVERHEID

Het voorstel van beslissing heeft geen directe budgettaire impact voor de Vlaamse overheid. In het ruimtelijk uitvoeringsplan worden bestemmingswijzigingen doorgevoerd die aanleiding kunnen geven tot een kapitaal- of gebruikersschadevergoeding. In uitvoering van de bepalingen van het decreet grond- en pandenbeleid en het decreet betreffende de gebruikersschade zal een kapitaalschadecommissie een voorlopig kapitaalschaderapport opstellen binnen 90 dagen na het einde van het openbaar onderzoek.

De Vlaamse Landmaatschappij is belast met de behandeling van aanvragen voor dergelijke compensaties en ontvangt jaarlijks een bijzondere dotatie van het Vlaams Gewest voor de bekostiging van de compensaties.

Overeenkomstig artikel 43, §3, 3° en artikel 31, §1, 2° van het besluit van de Vlaamse regering 'Vlaamse Codex Overheidsfinanciën' van 17 mei 2019 is het advies van de Inspectie van Financiën respectievelijk het akkoord van de Vlaamse minister van Begroting niet vereist.

B. IMPACT OP HET PERSONEEL VAN DE VLAAMSE OVERHEID

Het voorstel van beslissing heeft geen directe weerslag op het personeelskader en de personeelsbudgetten van de Vlaamse overheid.

C. IMPACT OP DE LOKALE EN PROVINCIALE BESTUREN

Het voorstel van beslissing heeft geen directe weerslag op de overige lokale besturen.

4. VERDER TRAJECT

Het ontwerp-GRUP wordt onderworpen aan een openbaar onderzoek in de zin van art. 2.2.10 van de VCRO met onder meer een ter inzagelegging in de betrokken gemeenten Hasselt, Herk-de-Stad en Nieuwerkerken. Bij die gemeenten en de provincie Limburg wordt advies ingewonnen.

Na het einde van het openbaar onderzoek beschikt de Vlaamse regering over 180 dagen voor de verwerking van de bezwaren, opmerkingen en adviezen en de definitieve vaststelling. Na de principiële goedkeuring van het plan wordt het advies van de Raad van State ingewonnen. Daarna volgt de definitieve goedkeuring door de Vlaamse regering.

In functie van de realisatie van de bestemmingen zal gelijktijdig verder werk gemaakt worden van (1) een flankerend grondbeleid met het oog op het verwerven van of ruilen van landbouwgronden in de te bebossen zones en (2) een overleg met de gebruikers en de eigenaars van het Woutershof in functie van het sluiten van een overeenkomst voor het effectief realiseren van het noodzakelijke natuur- en landschapsherstel voorafgaand aan de definitieve vaststelling van dit GRUP.

5. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist:

1. haar goedkeuring te hechten aan het bijgaand ontwerp van besluit houdende voorlopige vaststelling van het ontwerp van gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Herkenrodebossen en Wijerbos' en aan de volgende bijhorende bijlagen:
 - Bijlage Ia, de verordenend grafisch plannen.
 - Bijlage II, de stedenbouwkundige voorschriften bij het grafisch plan.
 - Bijlage IIIa, de toelichtingsnota – met tekstuele toelichting.

- Bijlage IIIb, de toelichtingsnota – kaarten.
 - Bijlage IV, het register met de percelen waarop een bestemmingswijziging wordt doorgevoerd die aanleiding kan geven tot een planschadevergoeding, een planbatenheffing, een kapitaalschadecompensatie of een gebruikerscompensatie;
 - Bijlage V, het ontwerp plan-MER.
2. de Vlaamse minister, bevoegd voor Omgeving en Natuur, te gelasten het ontwerp van gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Herkenrodebossen en Wijerbos' te onderwerpen aan een openbaar onderzoek
 3. de Vlaamse minister, bevoegd voor Omgeving en Natuur, te gelasten het Departement Omgeving opdracht te geven om in overleg te gaan met het Woutershof met het oog op het verkrijgen van de nodige garanties inzake het beoogde natuur- en landschapsherstel. Uiterlijk bij de definitieve vaststelling van het ruimtelijk uitvoeringsplan wordt door de Vlaamse Regering geëvalueerd of ten aanzien van het Vlaams Gewest op een rechtszekere wijze gegarandeerd is dat dit herstel effectief uitgevoerd zal worden.
 4. de Vlaamse minister, bevoegd voor Omgeving, te gelasten het Agentschap Natuur en Bos en de Vlaamse Landmaatschappij opdracht te geven om de nodige maatregelen te nemen en middelen te voorzien voor het verder zetten en ontwikkelen van een gebiedsgericht grond- en handhavingsbeleid met volgende sporen:
 - a. het verwerven van gronden binnen de voorziene bestemmingen bosgebied met het oog op realisatie van de bosuitbreiding door het Agentschap Natuur en Bos.
 - b. het ontwikkelen van een aantal gebiedsspecifieke initiatieven gericht op het actief stimuleren van eigenaars van gronden met bestemming bosgebied om over te gaan tot zelfrealisatie van de bosbestemming gebruik makend van de bestaande subsidiemogelijkheden vanuit het Agentschap Natuur en Bos;
 - c. het verwerven van ruilgronden door Vlaamse Landmaatschappij via een grondenbank binnen de agrarische bestemmingen binnen het plangebied of in de ruimere omgeving van het plangebied met het oog het uitruilen van landbouwgebruik en/of eigendommen van de te bebossen gronden.
 - d. het ontwikkelen van een gebiedsspecifiek handhavingstraject door de diensten bevoegd voor natuurinspectie van het Agentschap voor Natuur en Bos gericht op het behoud en herstel van verboden te wijzigen vegetaties binnen de natuur- en bosbestemmingen van het plan.

De Vlaamse minister van Omgeving en Landbouw,

Jo BROUNS